

ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და ადგილობრივი განვითარების
ინტეგრაციის გამოცდილება მაჭახელას ეროვნული პარკის მაგალითზე

ნინო კიკნაძე

*სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებისა და მედიცინის ფაკულტეტზე ბუნების დაცვისა და
მეტყველობის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მინიჭების მოთხოვნების შესაბამისად*

ბუნების დაცვა და მეტყველობა

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ირაკლი გორაძე

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2026

განაცხადი

„როგორც წარდგენილი სამაგისტრო ნაშრომის ავტორი, ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად“.

ნინო კიკნაძე

29.06.2026

სარჩევი

აბრევიატურების ჩამონათვალი.....	v
აბსტრაქტი	vi
Abstract	vii
შესავალი	8
კვლევის აქტუალობა.....	9
კვლევის მიზანი და ჰიპოთეზა	10
კვლევის ამოცანები.....	11
ლიტერატურის მიმოხილვა.....	12
კვლევის ობიექტი და მეთოდები.....	15
კვლევის ობიექტის დახასიათება.....	15
კვლევის მეთოდოლოგია	17
მონაცემთა დამუშავების მეთოდები	18
შედეგები	19
თავი 1. ტყის ეკოსისტემების მდგომარეობის ცვლილება მაჭახელას ეროვნულ პარკში დაცვის სტატუსის მინიჭების შემდეგ.....	19
თავი 2. ენერგეტიკული დივერსიფიკაცია და ალტერნატიული ენერგია	23
თავი 3. სამართალდარღვევების დინამიკა მაჭახელას ეროვნულ პარკში (2015-2025).....	26
თავი 4. ადგილობრივი მოსახლეობის დამოკიდებულების ცვლილება დაცული ტერიტორიის მიმართ (2019-2026წწ.)	30
თავი 5. ეკოტურიზმის დინამიკა და ეკონომიკური ეფექტი მაჭახელას ეროვნულ პარკში	38
დისკუსია	41

რეგულაციებისა და ალტერნატიული ენერგიის გავლენა ანთროპოგენული ზეწოლის შემცირებაზე	41
ეკოტურიზმის განვითარება და ადგილობრივი ეკონომიკური სარგებელი.....	42
სათემო დამოკიდებულებების ცვლილება კონფლიქტიდან თანამშრომლობამდე	44
ეკოსისტემის აღდგენა, როგორც სოცო-ეკონომიკური ცვლილებების ანარეკლი.	45
ჰიპოთეზის შეფასება.....	46
მეთოდოლოგიური შეზღუდვები და სამომავლო კვლევის პერსპექტივები.....	47
მადლობა	49
ბიბლიოგრაფია	50
დანართები.....	53

აბრევიატურების ჩამონათვალი

CBD	ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენცია (Convention on Biological Diversity)
CEPF	კრიტიკული ეკოსისტემების პარტნიორობის ფონდი (Critical Ecosystem Partnership Fund)
CNF	კავკასიის ბუნების ფონდი (Caucasus Nature Fund)
GEF	გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდი (Global Environment Facility)
ICCA	ადგილობრივი თემებისა და მკვიდრი ხალხების მიერ დაცული ტერიტორიები (Indigenous and Community Conserved Areas)
IUCN	ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირი (International Union for Conservation of Nature)
SMART	სივრცითი მონიტორინგისა და ანგარიშგების ინსტრუმენტი (Spatial Monitoring and Reporting Tool)
TIES	ეკოტურიზმის საერთაშორისო საზოგადოება (The International Ecotourism Society)
UNDP	გაეროს განვითარების პროგრამა (United Nations Development Programme)
UNESCO	გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

აბსტრაქტი

წარმოდგენილი ნაშრომი იკვლევს განხორციელებული კონსერვაციული და სოციალური ღონისძიებების ეფექტიანობას ბუნებრივ რესურსებზე ზეწოლის შემცირებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მიზნით, მაჭახელას ეროვნული პარკის დაარსების შემდეგ. ჰიპოთეზის თანახმად, პარკის დაარსებისა და სოციალური პროექტების განხორციელების შედეგად შემცირდა ბუნებრივ რესურსებზე ზეწოლა და გაუმჯობესდა ადგილობრივი თემის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა.

კვლევა კომბინირებულ მეთოდს ეყრდნობა. რაოდენობრივი ანალიზი მოიცავს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მონაცემებს მერქნის ათვისების, სამართალდარღვევებისა და ვიზიტორთა ნაკადის შესახებ. სოციალური კომპონენტი ეფუძნება პარკის ადმინისტრაციის ყოველწლიურ გამოკითხვებს. თვისობრივი ანალიზი მოიცავს პარკის მენეჯმენტის გეგმასა და UNDP-ის პროექტების ანგარიშებს.

შედეგები ცხადყოფს, რომ ბოლო 15 წლის განმავლობაში მერქნის ათვისება შემცირდა, ხოლო უკანონო ჭრა პრაქტიკულად აღმოიფხვრა. ალტერნატიული ენერგიის, კერძოდ, თხილის ნაჭუჭის ბიომასისა და მზის სისტემების დანერგვის საშუალებით შემცირდა დამოკიდებულება ტყის რესურსზე, ხოლო ეკოტურიზმი და მდგრადი სოფლის მეურნეობა შემოსავლის რეალურ წყაროდ ჩამოყალიბდა. გამოკითხვებით, წლების განმავლობაში გაიზარდა მოსახლეობის მხარდაჭერა და ჩართულობა მართვის პროცესში.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: დაცული ტერიტორიები, მაჭახელას ეროვნული პარკი, მდგრადი განვითარება, ეკოტურიზმი, ალტერნატიული ენერგია, თემის ჩართულობა, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება.

Abstract

This study examines the effectiveness of the conservation and social measures implemented after the establishment of Machakhela National Park, aimed at reducing pressure on natural resources and supporting the socio-economic development of the local population. The hypothesis is that the establishment of the park and the implementation of the social projects have reduced pressure on natural resources and improved the socio-economic situation of the local community.

The study is based on desk research, combining a quantitative comparative analysis of secondary data with a qualitative content analysis of documents. The quantitative component draws on data from the Agency of Protected Areas on timber harvesting, violations and visitor numbers, as well as the annual social surveys conducted by the park administration. The qualitative component is based on a content analysis of the park's management plan and UNDP/GEF project reports.

The results show that over the past 15 years timber harvesting has decreased and illegal logging has been practically eliminated. Through the introduction of alternative energy sources, in particular hazelnut shell biomass and solar systems, dependence on forest resources has decreased, while ecotourism and sustainable agriculture have become a real source of income. According to the surveys, public support and involvement in the management process have increased over the years.

Keywords: protected areas, Machakhela National Park, sustainable development, ecotourism, alternative energy, community involvement, socio-economic development.